

Coronavirus IV

Show# 266 | April 4th 2020

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף ל עמוד א

ת"ר: חסידים הראשונים היו מצניעים קוצותיהם וזכוכיותיהם בתוך שדותיהן ומעמיקים להן ג' טפחים, כדי שלא יעכב המחרישה. רב ששת שדי להו בנורא. רבא שדי להו בדגלת. אמר רב יהודה: האי מאן דבעי למהוי חסידא, לקיים מילי דנזיקין; רבא אמר: מילי דאבות; ואמרי לה: מילי דברכות.

תוספות מסכת נדה דף יז עמוד א

שורפן חסיד - דליכא למיחש שמא יתגלו ובערוך [ערך שלש] פירש ששרפת צפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כדאמר בס"פ כלל גדול (שבת דף עה:): גבי דם הנדה אידי דחלשא לא מצנעה לשונרא ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אף על גב שמזיק לו.

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף כט עמוד ב

אלא אמר רבא: מדאורייתא מישראל שרי, ורבנן הוא דגזור ביה, כדרבה. דאמר רבה: הכל חייבין בתקיעת שופר, ואין הכל בקיין בתקיעת שופר, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. והיינו טעמא דלולב, והיינו טעמא דמגילה.

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א

ויעבר מרדכי אמר רב: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית.

בראשית רבה פרשת ויצא פרשה סח אות ט

ויפגע במקום, ר"ה בשם ר' אמי אמר מפני מה מכנין שמו של הקדוש ברוך הוא וקוראין אותו מקום שהוא מקומו של עולם ואין עולמו מקומו.

אילו קם בימינו נביא

אילו קם בימינו נביא וראה את כל העבודה-הזרה הנעשית ב„היכלות“ המפוארים של אחינו „המתקדמים“, המתרברבים ברוב חוצפתם ומפשותם מתוך בוז ולעג כלפי „פולחן הקרבנות“ ושוקדים על פולחנם שלהם, שאין מטופש ואילי יותר ממנו, בהטיפם לאמר, כי כל היהדות כולה מצטמצמת רק במסגרת הצרה של בית-הכנסת, בנוסחאות התפילה והשירים השונים לקול צלילי העוגב, ובתרומה שתורמים לטובת ה„היכל“ עם פולחנו המפואר לקול „שרים ושרות“ (קהלת, ב—ח) — וכל זה כדי להיפטר מכל יתר המצוות בחיי יום יום, בחוג המשפחה, בחברה ובעבודה — כי אז היה הנביא אומר כדברי מלאכי: „מי גם בכם ויסגר דלתים ולא תאירו מזכחי חנם, אין לי חפץ בכם אמר ה' צבאות ומנחה לא ארצה מידכם“ (מלאכי, א—י). ואכן, אילולא בית-הכנסת המסורתי מימי אבותינו, עם התפילה-בציבור וקריאת-התורה, אשר בו עוד מתכנסים יהודים מתוך שאיפה להתעלות לחיי תורה ומצוות — אפשר שהתרופה היעילה ביותר, אם-כי גם הקיצונית ביותר, לתעתועי דורנו, היתה: לסגור באורח זמני, לתקופה של מאה שנה, את כל בתי-הכנסת! לא, אחי, אל יבהילך רעיון נורא זה. סגירת בתי-הכנסת לא תשבית אפילו אחד מאלף חלקים של מצוות ה', כמו ביטול מצוה אחת מן התורה — למשל: איסור גיד הנשה — מתוך הנחה שכבר פג תוקפו של איסור זה. סגירת כל בתי-הכנסת על-ידי היהודים עצמם, היתה מהווה את המחאה הנמרצת ביותר נגד ההתכחשות לתורה ולמצוות, וכן היה בסגירה זו משום ביטוי מיוחד לרעיון, כי את היהדות יש לבקש במקום אחר ולא דוקא בבית-הכנסת, וכי בית-הכנסת אינו נקודת-הכובד של היהדות. כל הרוצה להיות יהודי נאמן, שומה עליו לבטא את השתייכותו ליהדות על-ידי קיום המצוות המעשיות בחיי יום-יום. כל קהלה יהודית שומה עליה לייסד גם מוסדות אחרים, אשר בהם יכבדו את שם ה' באמונה ובלב שלם וירוממו את התורה הקדושה על-ידי קיום מצוותיה למעשה.

סגירת בתי-הכנסת היתה גם משמיטה את הקרקע מתחת

רגלי¹⁰⁰² „כהני-הדת“, שהיו נאלצים לחפש לעצמם כר-פעולה וחשיבות לעצמם במקום בו יש בהם צורך — ללמד תורה לנוער ולזקנים ולהלהיבם לקיום המצוות בחיי המעשה. כך היו בונים בתי-כנסת והיכלות לה' ולתורתו בחיי המעשה. זו היתה עשויה להיות הרפואה למכתנו, ואז היינו ראויים לפתוח שוב את בתי-הכנסת, ואולי היינו זוכים אפילו לקימום בית-המקדש בציון, הוא בית המקדש העשוי כולו אש ואשר ירד מן השמים*, ולהשיב שם את „פולחן הדמים“ של הקרבנות.

אז ישיר משה, מכאן לתחיית המתים מן התורה
– אימרא נאה מהרה"ק מהר"א מבעלז

עודנו מדברים בענין שירת הים, אמרתי להציג מה
ששמעתי שהרה"ק מרן מהר"א מבעלזא
זי"ע אחרי שניצול מגיא ההריגה והגיע לאה"ק,
היתה התורה הראשונה שאמר בשבת פרשת
שירה, ופתח ואמר איתא במדרש (והובא בפירש"י)
אז ישיר משה (שמות ט"ו א'), מכאן לתחיית המתים

מִן הַתּוֹרָה. וּבִיָּאֵר דֶּהֱנָה אִמְרוּ ז"ל (מְכִילֵתָא בַּא פִּי"ב)
וְחֻמוֹשִׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מִמִּצְרַיִם אֶלֶּא
א' מַחֲמָשָׁה, וְאַרְבַּעַת חֻלְקִים מֵתוֹ בִּימֵי אֶפְרַיִם.
וַיֵּאָר א' מַחֲמִישִׁים, וַיֵּאָר א' מַחֲמָשׁ מֵאוֹת. עַכ"פּ
לְכָל הַדִּיעוֹת יֵצֵא רַק חֶלֶק קָטָן מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵי
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם הָיוּ לוֹ כִּמְהַ וְכִמְהַ
קְרוּבִים שֶׁמֵתוּ בְּמִצְרַיִם. וְלִכְאוּרָה קֶשֶׁה הָיָךְ יִכְלוּ
לֹמַר שִׁירָה בְּזִמְן שֶׁנִּעְדְּרוּ לְכַאוּ"א כָּל כֵּךְ הִרְבָּה
קְרוּבִים. וְזֶה הִי קֶשֶׁה לְהַמְדִּיר אִזּוֹ יֵשִׁיר מִשֶּׁה
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְקֶשֶׁה כִּיִּצַד הָיוּ מִסּוּגְלִים לֹמַר שִׁירָה
וְאִיךְ הִתְנַחְמוּ אַחֲרַי שֶׁמֵתוּ לָהֶם כָּל כֵּךְ הִרְבָּה קְרוּבֵי
מִשְׁפָּחָה. וְהִתְשׁוּבָה ע"ז שֶׁהִתְנַחְמוּ וְהִתְעוֹדְדוּ
שַׁעֲתִידִין הַמֵּתִים לְחַיּוֹת, וְאִזּוֹ יִפְגְּשׁוּ שׁוֹב אֶת
קְרוּבֵיהֶם שֶׁמֵתוּ. וּמִתְחִיִּית הַמֵּתִים הִתְחַזְּקוּ לֹמַר
שִׁירָה. וְזֶהוּ מִכַּאֲן מִמָּה שֶׁרְאִינוּ שֶׁאִמְרוּ שִׁירָה,
יֵשׁ רֵאִי לְתַחַה"מ מִן הַתּוֹרָה, וְדו"ק. וּמָה נּוֹרְאִים
הַדְּבָרִים כִּי הִגְה"ק מִבְּעֵלְזָא אִמְר דְּבָרִים אֱלוֹ כְּלָפִי
עֲצָמוּ, כִּי הוּא אֵבֵד אֶת כָּל מִשְׁפָּחָתוֹ הַגְּדוּלָּה
בְּשׁוֹאָה הָאִיוֹמָה, וְהִגִּיעַ לְאֵה"ק בְּדָד וּגְלָמוֹד.
וְהִתְחַזְּקוּ כִּי בְּקְרוּב נִזְכָּה לְרְאוֹתֶם שְׁנִית כְּשֶׁתְּהִי
תְּחִיִּית הַמֵּתִים, כֹּאֲשֶׁר יַעֲלֶה רִצּוֹן מִלְּפָנָיו ית"ש.

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on the show 10 *click here*

Comments on the show 11 *click here*

Comments on the show 12 *click here*

Comments on the show 13 *click here*

Comments on the show 14 *click here*

Comments on the show 15 *click here*

Comments on the show 16 *click here*

Comments on the show 17 *click here*

Comment on the show 18 *click here*

Comment on the show 19 *click here*

Comments on Previous Shows

Show 258 – alternative Medicine

Comments on the show 1 *click here*

Show Suggestions

Suggestion 1 *click here*

Selected emails from our listeners

Comments on the Show

You mentioned several times that people who disregard orders and keep going to minyan are endangering lives of theirs relatives.

What about medical professionals who will have to risk their lives while treating them?

My daughter is a nurse. They don't even have enough protective equipment.

Why does she have to risk her life providing care to the people who decide to go for the minyan and now got infected?

What right do they have to endanger her life?

Lev Olkha

Rav Schachter Shlit"a

Hi Dovid I just finished your podcast of this week, it's absolutely brilliant. Just one question I wonder if you gave the questions before to the Rabbi, because if you don't he's an absolute legend.

Shloime Baumwolspiner

Hi Rav Dovid

I listen to your podcast weekly. I feel in a time like this people wait all week to listen due to the medical situation that is occurring. Can you please make another episode weekly? You're doing a huge Mitzva and a phenomenal job.

Keep it up.

Thank You,

Lawrence Liebhard

Show Suggestion

I would like to suggest a topic for the podcast. What is a Yid's Tachlis on the world. Obviously you should not ask people their opinion. I would just like to hear people explain the different Shitos. I find this topic fascinating particularly because I know there are different Shitos (Chassidus/Mussar) and the Alter Rebbe himself says different reasons in 2 places in Tanya.

א כשר און פריילכען פסח.

הת' נחום אהרן סערעבריאנסקי

Rabbi Herschel Schachter

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נ עמוד א

שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו - הרי אלו מצטרפין לזמון, ואם לאו - אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן.

משנה ברורה סימן נה ס"ק נז

(נז) וקצתם בעזרה - ה"ה אפי' אם ט' בבהכ"נ ויחיד בעזרה. כתב הפמ"ג דהיא דסעיף י"ז וי"ח וי"ט מיירי בשאינן רואין זה את זה דברואין זה את זה אפילו בשני בתים ממש מצטרפין דומיא דזימון לקמן בסי' קצ"ה ויש מחמירין אפילו ברואין ובמקום הדחק אפשר שיש להקל:

ביאור הלכה סימן קצה סעיף א

שתי חבורות - עיין מ"ב ודע דמחידושי הרשב"א שכתב הטעם דלהכי מהני ברואין אלו את אלו כשנכנסו מתחלה לכך משום דהוי כהסבו יחד מוכח מזה דס"ל דל"ד שתי חבורות שהיה בכל חבורה כדי זימון מצטרפות להוציא אחת את חברתה במקצתן רואין זה את זה ה"ה בחבורה אחת של ג' ששתיים מהם הסבו על שלחן אחד והשלישי הסב על שלחן אחר כל שרואין אלו את אלו מצטרפין ואף על גב דבהמ"ז בעינן הסבו יחד או לדידן עכ"פ ישיבה בשלחן אחד שאני הכא דהא מיירי שמתחלת סעודתם נכנסו ע"ד כן שאע"פ שיתחלקו במקומות אעפ"כ דעתם להיות מחוברים ומהני זה [כמו ניכול לחמא בדוך פלן דמבואר בסימן קס"ז סי"ב דמהני אף על גב דלא הסבו יחד כיון דאתנו מעיקרא וה"ה בזה וכו"כ בשיטה מקובצת] וכן בחי' הרמב"ן ריש פ' ג' שאכלו משמע דמפרש למתניתין דידן בין שיש בכל חבורה כדי זימון ובין שאין בהם כדי זימון [וט"ס יש בדבריו שם וצ"ל ואפי' אין בכל חבורה וכו'] אמנם הוא בעצמו סובר שם דאי בעינן הסיבה לא מהני רואין אלו את אלו ואנן לא קי"ל כוותיה בזה אכן הרשב"ש בתשובה [ומובא בחידושי רע"א] כתב דדוקא בשתי חבורות שבכל חבורה יש כדי לזמן ולא בעינן כ"א לצרף שיוציא האחת את השניה להכי מהני רואין אלו את אלו משא"כ בשלא היה בכל חבורה כדי לזמן אלא ע"י צירוף לזה לא מהני שום תקנה וכן הוא ג"כ דעת הגר"א [מובא במשניות דפוס אלטונא] ובאמת יותר מסתברא כדבריהם דהא אפילו בניכול לחמא בדוך פלן פסק המחבר שם בסי"ב [והוא מדברי תר"י] דדוקא שלא היו מפוזרין בשעת אכילתם ולא חילק שם כלל בין רואין זה את זה לאין רואין אלמא דכל שלא ישבו עכ"פ ביחד לא מהני תנאי דניכול לחמא בדוך פלן להצטרף להתחייב בזימון ואיך מהני בכאן במה שנכנסו מתחלה לכך וכן מוכח בחידושי הרא"ה בסוגיא זו דמיירי בשיש בכל חבורה כדי זימון ע"ש. ודע דהרשב"ש מפליג עוד יותר דאפילו יש בכל חבורה כדי זימון אלא שע"י צירופן יתחדש שיברכו בעשרה כגון שיש ה' בכל חבורה נמי לא מהני בשרואין זה את זה ונכנסו מתחלה כיון שע"ז יצטרפו לברך בשם. ודע עוד דאפילו לרשב"א שמקיל מ"מ היינו דוקא בנכנסו מתחלה לכך אבל בלא זה לא מהני ואפילו ברואין זה את זה ובבית אחד וכדמבואר בחי' הרשב"א להדיא. ואפילו להני דמקילי בבית אחד ולא בעו

שיכנסו מתחלה כמו שכתבנו במ"ב היינו דוקא בשתי חבורות שיש בכל אחד כדי זימון ולא בשאין בהם כדי זימון כמו שכתב המ"א:

הר"ן על הרי"ף מסכת ראש השנה דף יא עמוד ב- דף יב עמוד א

יחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו. פי' דאע"ג דקי"ל כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא כבר הוציאו מכלל זה בברכות בירושלמי ברכת המזון וק"ש ותפלה דתניא התם כל הברכות שאדם פטור מוציא את הרבים ידי חובתן חוץ מברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל יברך ר' יוסי ור' יהודה בן פזי הוו יתבין ואמרי לא מסתברא בק"ש שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו ולא מסתברא בתפלה שיהא כל אחד מבקש רחמים על עצמו ומיהו הני מילי בשיועד לברך אבל בשאינו יודע חבירו מוציאו כדאמרינן בפרק שלשה שאכלו (דף מה ב) אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא:

שולחן ערוך חושן משפט הלכות מאבד ממון חבירו בידים ומוסר ומלשין סימן שפח ס"י

כל המוסר [המיצר] הצבור ומצערן מותר למסרו ביד עובדי כוכבים אנסים להכותו ולאסרו ולקנסו; אבל מפני צער יחיד אסור למסרו. הגה: (וע"ל סי' תכ"ה ס"א). מי שעוסק בזיופים וכדומה, ויש לחוש שיזיק רבים, מתרין בו שלא יעשה, ואם אינו משגיח, יכולין למסרו ולומר שאין אחר מתעסק בו אלא זה לבד.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ו עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב: הבודק צריך שיבטל. מאי טעמא? אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי, וכי תימא: כיון דמינטר להו אגב ביתיה חשיבי - והתניא: סופי תאנים ומשמר שדהו מפני ענבים, סופי ענבים ומשמר שדהו מפני מקשאות ומפני מדלעות, בזמן שבעל הבית מקפיד עליהן - אסורין משום גזל וחייבין במעשר, בזמן שאין בעל הבית מקפיד עליהן - מותרין משום גזל ופטורין משום מעשר!.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תנג סעיף א

אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת שועל ובשיפון, והמנהג ליקח לכתחלה חטים), (מהרי"ל), אבל לא באורז ושאר מיני קטניות, וגם אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל. הגה: ויש אוסרים (טור והגהות מיימוני פ"ה ומרדכי פ' כל שעה). והמנהג באשכנז להחמיר, ואין לשנות. מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל. וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם, ואין אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל. וכן מותר להשהות מיני קטניות בבית (ת"ה סי' קי"ג). וזרע אקליז"א (מהרי"ל) ואני"ס אליינד"ר אין מיני קטניות, ומותר לאכלן בפסח, כן נ"ל.

פתחי תשובה יורה דעה סימן פט ס"ק ג

שש שעות. עבה"ט של מהרי"ט ז"ל אם הם שעות זמניות. ועיין כו"פ ופמ"ג ובחכמת אדם שהסכימו לדעת הכנה"ג דאינם זמניות ע"ש וכן המנהג. [ועיין (בתשובת ח"ס סימן ע"ג) דחולה השוטה מימי חלב לרפואתו אפילו הוא רק חולה קצת א"צ להמתין אחר אכילת בשר יותר משעה ואחר שכבר בירך ברהמ"ז ישתה וירוח לו ע"ש]:

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נב עמוד א

והאמר ר' יוחנן: גזל ולא נתייאשו הבעלים - שניהם אינם יכולים להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו!

תוספות מסכת בבא קמא דף ע עמוד א

לא כתבין אורכתא אמטלטלי - דוקא אמטלטלין דגזליה אבל אמטלטלין דפקדון כתבין דהא תלי טעמא בהקדש ויש כח לאדם להקדיש פקדון שיש לו ביד חבירו כדמוכח בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.). גבי ההוא גברא דאייתי קרי לפומבדיתא אתו כ"ע שקלי חדא חדא אמר הרי הן מוקדשין לשמים ומשמע התם דאי לא קיצו דמיייהו הוו קדשי ועוד דלעיל אמר אין הגונב אחר הגנב משלם כפל משום דאין בעלים יכולין להקדיש וגונב מבית הנפקד משלם כפל לבעלים כדתניא בהמפקיד (ב"מ דף לג:) ועיקר קרא בגונב מבית שומר כתיב.

משה

חלק שביעי עניני מילה

מטה

**יה אח"כ יטול המוהל את ידיו כדי שיברך
בנקיות ויברך הברכה עד כורת
הברית. ואומר קיים את הילד הזה לאביו ולאמו.
ואם ח"ו נפטר אביו או אמו של תינוק מדלג מן
הברכה איזה שהוא ואומר קיים הילד הזה לאביו
או לאמו. תניא וקורא לו שם **כי אברם** לא נקרא
אברהם **כי** אם בשעת המילה:**

משנה ברורה סימן נו ס"ק א

ובספר מטה משה סימן תי"א הביא בשם מדרש שחכם אחד נטראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה לו כתם במצחו וא"ל מפני מה אירע לך כך א"ל מפני שלא הייתי נזהר מלדבר כשהחזן היה אומר קדיש.

אבי הבן תבעו לבית המשפט על עלבון משפחתו, בהגיע זמן המשפט ביקש הרב קוסובסקי מהשופט שיסכים שיביא לפניו דעתו של רבה של לונדון שעשה כדין, הסכים לכך השופט, ואכן רבה של לונדון הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל שלח מברק ובו ביאר והוכיח שהרב עשה כדין, השופט קרא את המברק והרב יצא זכאי.

השם שנקרא לו בברית אין לשנותו

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל, אמר שבזמנינו אין להוסיף שם או לשנות שם לחולה מסוכן וכיו"ב, משום שבשביל להוסיף או לשנות השם צריך להיות בקי בשרשי השמות שבשמים, ובזמנינו לא בקיאים בזה. והוסיף עוד ואמר, שפעמים שמוסיפים שם לחולה ורק מחמת זה הוא מת, משום שאין השם מתאים לזה האדם.

אוצר החכמה

קריאת שם קודם הברית לתינוק חולה

אוצר החכמה

אברך שנוולד לו בן חולה רח"ל, נכנס להרה"צ מרן רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, המשגיח דישיבת פוניבז', וביקש ממנו שיתפלל על בנו, שאלו המשגיח זצ"ל מה שמו, ענה לו האברך שעוד לא נתנו לילד שם היות ומדובר לפני הברית, אמר לו מרן המשגיח "והרי אין על מי להתפלל", שאל האברך מה עליו לעשות, אמר לו מרן המשגיח זצ"ל שישע לאדמו"ר מאוז'ורוב בתל אביב, ויאמר לו כי יש לו בן חולה שעדיין לא נתנו לו שם.

נכנס אותו אברך לאדמו"ר מאוז'ורוב זצ"ל וסיפר לו אודות בנו, האדמו"ר אמר לו שיתן שם לילד, ומיד עשה מי שברך ונתן לו שם.

חזר האברך אל מרן המשגיח זצ"ל, וסיפר לו שיש כבר שם לילד, אמר מרן המשגיח "עכשיו יש על מי להתפלל ולבקש, כי הרי יש לנו שם", וברכו הקב"ה יעזור והילד פב"פ יבריא, וב"ה הבן הבריא.

הוי עובדא באחד שנוולד לו בן חולה מאד ר"ל [ושהה באותו הזמן בארה"ב], והברית נדחתה, פנה האברך למרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, אשר פסק לקרוא לו שם מיד ולא להמתין עד לברית.

רבינו בחיי פרשת שופטים פרק כא פסוק ח

כפר לעמך. דרשו בפסיקתא: אלו החיים שמתכפרין בממונם, אשר פדית, אלו המתים שמתכפרין בממון החיים. ולמדנו מזה שההקדשות שנוהגין החיים להקדישם בעד המתים שיש להם תועלת למתים, וכל שכן אם הבן מקדיש בעד אביו שהוא זכות לאביו בהיות אוכל הבן פירותיו, והוא הדין לאומר בשבילו קדיש או שום ברכה בבית הכנסת בצבור, וכמו שאמרו באגדה באותו מעשה של רבי עקיבא, וכדאיתא במסכת כלה (כלה רבתי פ"ב).

הר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף ג עמוד א

הוה עובדא וחש לה רב לדרב אסי. כלומר לאצרוכי י' אפי' בזמנה ומשמע מדחש לה רב להא דרב אסי דהלכתא כוותיה אבל הריא"ף ז"ל כתב דאע"ג דחש לה רב קי"ל כרב דהא ר' יוחנן קאי כותיה דאמרינן לקמן א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ולא אמרן אלא בצבור אבל ביחיד יצא והר"ז הלוי ז"ל כתב שאין זו ראייה דלא פליגי אלא למצוה אבל בדיעבד אפילו רב אסי נמי מודה דיצא וראיה לדבר ממה שלא מנו מקרא מגילה עם אותן שהן בעשרה דקתני להו בהך מסכת [דף כג ב] אין פורסין על שמע וכו' וכיון דבמגילה קיימינן אם איתא דבעינן בה י' לעכובא היה להם למנותה עמהן.

רמ"א אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קלה סעיף ב

הגה: אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועיין לקמן סי' רפ"ב).

מגן אברהם שם ס"ק ד

בטלו שבת. וה"ה אם התחילו ולא סיימו מחמת קטט אבל אם היו ב' מחוברין באותו שבת שבטלו אין קורין בשבת הבאה ג' דלא מצינו לעולם שקורין ג' וא"ל יקראו ב' לכל הפחות דאין תקנה לחצאין (ובהגמ"נ כתוב ע"ז ולא נראין דבריו בעיני) ואם בטלו פ' ויחי אין לקרותו עם פ' שמות כי כשקורין ב' סדרות צריך לקרות חד גבר' מסוף סדרא ראשונה לתחלת סדרא שניה כדי שיהיו מחוברין וזה אין נכון לעשות בשני ספרים (רמ"מ סי' פ"ה):

משנה ברורה סימן קלה ס"ק ז

כתב בספר שערי אפרים אם בטלו הקריאה בביהכ"נ אחת ורוב הצבור מביהכ"נ זה שמעו קרה"ת בביהכ"נ אחרת א"צ להשלים אבל אם רוב הצבור לא שמעו כלל אף על פי שיש שם בתי כנסיות אחרות שקראו שמה כדין מ"מ אותן שלא שמעו הקריאה והם רוב הצבור של ביהכ"נ זה צריכין להשלים הקריאה:

הש"ץ (לאחר שיאמר יהיו לרצון בקול רם).

כמה פעמים אירע שרבנו נסע מבאסטון לשיבה ביום ב', ולא היה יכול לשמוע קריאת התורה בבקר קודם שנסע, והיה שואל את התלמידים לאחר גמר שיעוריו אולי יש עוד אחרים שלא שמעו קריאת התורה, והיה עושה מנין, וככה נהג, היו אומרים אשרי (של מנחה), ח"ק, קריאת התורה, ח"ק עוד הפעם, * והתפללו מנחה (כמו בתענית ציבור),² כי נוהג היה רבנו להחמיר כדעת הגר"ח שקריאת התורה היא חובת היחיד, וכן היה נוהג הגר"ח כמה פעמים, כשנסע ברכבת להשתתף בכינוסים רבניים, שהיה מאסף מנין מיוחד – אפי' אחה"צ – לקריאת התורה [וכ"ה בסידור צלותא דאברהם בשם הגר"ח].³

כמה פעמים אירע שלא היה כהן באותו המנין המיוחד, ובקשו לקרוא לרבנו שיעלה ראשון בתורת לוי במקום כהן, ומיאן רבנו וטען שיש לחוש לדברי אותה הדיעה שהביא רש"י בגיטין (נט:): שאסור לקרוא ללוי ראשון. וביאור רבנו לשיטה זו, עיי' בליקו"ת (שעל הפרשיות) לפי אמור. [וכמדומה לי שאולי לא היתה כונת רבנו בזה לחוש באמת לאותה הדיעה, אלא ללמד לתלמידים שיש שיטה שכזו. וכן הבנתי בהנהגת רבנו לייחד עדים לבאדעקען – מפעם לפעם (עיי' להלן במנהגי החתונה), שהיה דרך לימוד תורה לתלמידים, להעיר את תשומת לבם

2. ועיי' בסי' מעתיקי השמועה (ח"ב, עמ' קמא) קפידא בדוקא שלא לעשות כן

– לקרוא בין אשרי לשמונה עשרה. (ולא הבנתי).

3. ורבנו הזכיר שפעם בילדותו כשנסע מפרוויץ לבריסק לבקר אצל זקנו

הגר"ח, א"ל זקנו האחר – הגי"ר אליהו פיינשטיין, שיציע בפני הגר"ח את דברי המלחמות למגילה, שמבואר להדיא בדבריו שקריאת התורה היא חובת הציבור ולא חובת היחיד, ודלא כדעת הגר"ח. אלא שהגר"ח הסביר אף את דברי הרמב"ן באופן אחר, ולפי ביאורו יצא שלא היה סתירה כלל מדברי הרמב"ן לדעתו. [ועיי' מזה בסי' מעתיקי השמועה (ח"ב עמ' יח)]. ואולי "מחותנו" של הסיפור הוא הגי"ר אליהו הנ"ל, וכסיפור רבנו. [ורבנו סיפר היאך שזקנו הגי"ר אליהו אמר לו, שהסבא ר' חיים – "מיט זיין בריסקער עברי" הסיב את לשונו של המלחמות לכונה אחרת.

* אחר הכנסת הס"ת לארון הקודש

שם מנין ורוצים לקרו' הסדרה בתורה בכנופי' שלהם בלא ברכה כלל רשאים, וגם יכולים לומר ההפטורה בנביאים בלא ברכה כלל, ואין להם לקרות עולים לתורה רק אחד יקרא כל הסדרה מתוך הספר והשאר ישמעו, ואם רוצים לקרות בר"ח קריאת פ' ר"ח א"צ להתחיל מן פ' התמיד רק מן ובראשי חדשיכם, ואם חל בשבת יתחילו מן וביום השבת.

לט כבר ביארנו בסעיף ט' שאם בטלו הצבור הקריאה באונס ישלימו לשבת הבאה. ואם לא בטלו באונס רק שלא היה שם עשרה בשבת זה א"צ להשלים בשבת הבאה. ואם היו עשרה צריך דווקא להשלים בשבת הבאה, אבל לא ישלימו קריאת כל הסדרה במנחה של אותה שבת עצמה, אלא למנחה קורים כדרכם בסדר של שבת הבאה, ואעפ"כ אם ירצו לקרות בסדר של שבת זו הרשות בידם, אבל בב' וה' אין

פתחי שערים

נראה שיש להם לקרות של שבת הצאה, דפרשה ראשונה של סדר זה כבר קראו צמנחת שבת שלפניו וצ' וה', ומעיקרא אמתקון שיקראו פרשה ראשונה של כל סדר צמנחה וצ' וה', ואם יקראו עכשיו צמנחה בסדר זה א"כ הפרשה של סדר שבת הצאה יתצטל קריאתה צמנחה שלפניה, ומ"מ אין צידי להכריע שאם ירצו לקרות הפרשה מסדר זה שציטלו אותו שפיר דמי, כיון שסדר זה הוא חוצת היום ואחתי לא פרח מינייהו וחיוצא רמי עלייהו להשלימו, לכן אפשר שיכולים לקרות עכ"פ צמנחה הפרשה ראשונה כדי שלא יתצטל קריאת הסדר של חוצת זה היום לגמרי, אבל לענין קריאת צ' וה' נראה שאין להם לקרות רק צמנחה של שבת הצאה, דמאחר שכבר עזר השבת כבר התחיל בשבוע זו חוצת של סדר השבוע, וקריאת הסדר משבת שלפניו אינה לחוצה רק לתשלומין, ומיצעי לאקדומי חוצת שעתי' צרישא, דכה"ג אמרינן לענין לא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים שמתפלל תחלה של חוצה ואח"כ של תשלומין, ואע"ג דלענין הקריאה בשבת קורין תחלה הסדר של שבת העבר, היינו כדי לקרות בתורה כסדרה ולא למפרע, אבל תקנת צ' וה' לא זזה ממקומה שיש לקרות מה שהוא קריאה של שבת זה לחוצת היום, ומהאי טעמא גם צמנחת

שכתב דמתשובת ר"י מיגאש מצואר שלא היו נוהגין בקדיש צ' וה', כבר כתבתי במקום אחר^{אוצר החכמה} צ"ש הא"ר הל' ט"ז שכתב מלקוטי פרדס לרש"י דאין לך קריאת פסוקים שאין מקדישין אחר כך ע"ש.

שם, ואין להם לקרות עולים כו'. כן נלענ"ד שאם ירגילו לקרות עולים קרוב שיצואו לטעות ולצרך ג"כ. ומ"ש צפנים שצפ' ר"ח כו', כ"כ בקינור של"ה והטעם משום דדוקא כשקורין לצבור שצריך לקרות ד' עולים, ולכן צריך להתחיל מפ' התמיד משא"כ צוה, ע"ש.^{אוצר החכמה}

סעיף לט רק שלא הי' שם עשרה כו'. כן נלענ"ד דדוקא היכא דצני חיוצא הם לקרות אלא שאירע להם אונס, אבל היכא דלא הוו עשרה מעיקרא לאו צני חיוצא נינהו וא"צ להשלים, דמעיקרא הכי אמתקון חיוצא הקריאה על מקום שיש שם עשרה דוקא.

שם, אבל לא ישלימו כו'. עיין בשו"ת חיים שאל ח"צ סימן ט"ז שאין להשלים כל הסדר צמנחה, דתקנת קריאת הסדר ע"י ז' עולים לא נתקנה אלא בשחרית, ושם הקשו לו משו"ת משאת משה, והוא ז"ל כתב לישב ע"ש בצורך. ומ"מ יש להסתפק אם יש לקרות צמנחה הפרשה של אותו סדר שציטלו בשחרית או של שבת הצאה. ולכאורה

בית יוסף אורח חיים סימן רפה [ו]

כתב המרדכי שם והגהות בפרק י"ג מהלכות תפלה (שם) בשם אור זרוע (שם סי' יב) שמלמדי תנוקות אין צריכין לחזור ולקרוא הפרשה בשבת שהרי השלימו בשעה הראויה להשלמה וכן כתוב בהגהות אשיר"י שם וזה בכלל מה שכתב רבינו שכל השבוע חשוב עם הציבור: כתוב בהגהות פרק י"ג מהלכות תפלה (שם) בשם ראב"ן (סי' פח) דהא דאמרינן לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור איירי ביחיד הדר בכרך שאין בו מנין לקרות בתורה דצריך לכיין השעה שהציבור קורין בבית הכנסת יקרא גם הוא ביחיד שנים מקרא ואחד תרגום אבל אם הוא בעיר שיש בה מנין ושומע הפרשה משליח צבור שוב אינו צריך להשלים ונדחו דבריו שם בהגהות וכן דעת הפוסקים שסתמו דבריהם וכן כתב שם הרמב"ם (הכ"ה) בהדיא וז"ל אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בציבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום:

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה א

נמצאת למד שעשרים דברים הן שבכל אחד מהן פוסל ספר תורה, ואם נעשה בו אחד מהן הרי הוא כחומש מן החומשין שמלמדין בהן התינוקות ואין בו קדושת ספר תורה ואין קורין בו ברבים, ואלו הן: (א) אם נכתב על עור בהמה טמאה, (ב) שנכתב על עור בהמה טהורה שאינו מעובד, (ג) שהיה מעובד שלא לשם ספר תורה, (ד) שנכתב שלא במקום כתיבה על הגויל במקום בשר ועל הקלף במקום שיער, (ה) שנכתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף, (ו) שנכתב על דוכסוסטוס, (ז) שנכתב בלא שירטוט, (ח) שנכתב בלא שחור העומד, (ט) שנכתב בשאר לשונות, (י) שכתבו אפיקורוס או כיוצא בו משאר פסולין, (יא) שכתב האזכרות בלא כוונה, (יב) שחסר אפילו אות אחת, (יג) שהוסיף אפילו אות אחת, (יד) שנגעה אות באות, (טו) שנפסדה צורת אות אחת עד שלא תקרא כל עיקר או תדמה לאות אחרת, בין בעיקר הכתיבה בין בנקב בין בקרע בין בטשטוש, (טז) שהרחיק או ב שהקריב בין אות לאות עד שתראה התיבה כשתי תיבות או שתי תיבות כתיבה אחת, (יז) ששינה צורת הפרשיות, (יח) ששינה צורת השירות, (יט) שכתב בשאר הכתב כשירה, (כ) שתפר היריעות בלא גידי טהורה, ושאר הדברים למצוה לא לעכב.

כסף משנה שם

ומ"ש ואם נעשה בו אחד מהם הרי הוא כחומש וכו' ואין קורין בו ברבים. נמצאת תשובה לרבינו שכתב בה שמברכין על ספר תורה פסול ושכך נהגו בפני גאוני עולם. והרשב"א תמה על דבריו בתשובה וכתב שנ"ל שבילדותו כתב כן וחזר בו בזקנותו וכתב בחיבורו לפסול ולפי זה יקשה מ"ש שכן נהגו לפני גאוני עולם דאם כן משוינן להנך גאונים טועים. ואפשר לומר דהתם בדלא אפשר להו ומ"ש כאן שאין קורין בו בצבור הוא בדאפשר להו ומאחר שכן היכא שנמצא טעות בספר תורה מוציאין ספר תורה אחר ומתחילין ממקום שנמצא הטעות ומשלימין ז' על אותם שקראו במוטעה דכיון שהוא בדיעבד הוה ליה כמו לא אפשר להו והכי משמע שהרי מן הדין קורין

לכתחלה בחומשין אם לא היה מפני כבוד הצבור ואף על גב דהאי חסר במילתיה בדיעבד מיהא יצא. ולישנא דרבינו הכי דייק שלא כתב ואם קראו בו בצבור לא יצאו ידי חובת קריאה אלא אין קורין בו ברבים דמשמע לכתחלה הוא דאין קורין בו אבל בדיעבד עלתה להם קריאה. ואם נמצא הטעות באמצע קריאת הקורא גומר קריאתו בספר הכשר ומברך לאחריה ואינו מברך לפניה כי ברכה שבירך לפניה בספר תורה הפסול וכן קריאה שקראו בו עלתה להם בדיעבד וכן הנהיג מורי הרב הגדול מה"ר יעקב בירב זלה"ה וכן אנו נוהגים אחריו:

רמ"א אורח חיים הלכות קריאת ספר תורה סימן קמג סעיף ד

ובשעת הדחק, שאין לצבור רק ס"ת פסול ואין שם מי שיכול לתקנו, י"א דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם), ויש פוסלין.

משנה ברורה שם ס"ק כט

ויש פוסלין - הוא כדעת המחבר לעיל בס"ג וכן סתמו האחרונים דלכתחלה לא יוציאו אפילו לחובת היום. אמנם אם התחילו לקרות ואח"כ נמצא בה טעות ואין שם ס"ת אחרת זולתה י"א דגומרין ז' קרואים ומברכין לפניה ולאחריה רק המפטיר יהיה השביעי והקדיש יאמרו אחר ההפטרה. והדגול מרבבה כתב דאין להרבות בברכות באופן זה וכן כתב בשערי אפרים שער ו' אות ס"א אלא ישלים עם העולה הזה שנמצא אצלו הטעות הפרשה שלו ולא יברך ברכה אחרונה רק יעמוד שם והש"ץ יקרא לעולים אחרים עד תשלום ז' עולים ולא יברכו כלל רק הש"ץ יקרא לכל אחד פרשה שלו עד גמר הסדרה וזה העולה שנמצא הטעות בקריאה שלו העומד שם לא יסיח דעתו ויקרא בלחש עמהם ובגמר הסדרה יברך הוא ברכה האחרונה והוא יאמר גם כן ההפטרה בנביא בברכותיה ויש מי שכתב שיאמר ההפטרה בלי ברכות עכ"ל (ועיין בפתחי שערים שכתב שגם הדגמ"ר מודה בכל זה ע"ש). ואם נמצא הטעות בשלישי או בשאר העולין אחר סיום קריאתן שבירכו ברכה אחרונה ואין שם ס"ת אחרת זולתה יקרא הקורא שאר הפרשיות עד גמר הסדרה בלא ברכה:

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף מה עמוד א

איבעית אימא: הא דאפקריה באנפי תרין, והא דאפקריה באפי תלתא, דאמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: כל המפקיר בפני שלשה הוי הפקר, בפני שנים - לא הוי הפקר. ור' יהושע בן לוי אמר: דבר תורה אפילו באחד הוי הפקר, ומה טעם אמרו בשלשה? כדי שיהא אחד זוכה ושנים מעידין.

יד. אכילה בבתי מלון ובגדר החיוב להטביל

לענין אכילה בבתי מלון וכד' בכלים שאינם טבולים, לא נראה כמ"ש האחרונים להחשיבם ככלי סחורה, אולם יש להקל בזה לפי מש"כ דאיסור ההשתמשות אינו אלא מדרבנן, דאמרו לן אל תשתמש בכלי אלא תטבילו תחילה, וא"כ כ"ז כשיכול להטבילו אבל במלון וכדומה שלא יתנו לו לקחת ולהטבילו, כיון דרוצה לאכול ולשתות שרי ליה* וגם אפשר דאונן שפטור מן המצוות כמו שהוא אוכל בלא ברכה כן מותר להשתמש בלא טבילה.

אמנם אף אם אמרין דאיסור ההשתמשות רק מדרבנן, כ"ז כשאין באפשרות המשתמש להטביל בבואו להשתמש אבל אם יכול להטביל, ומשתמש בכלי בלא להטבילו אפשר שחייבים מה"ת לטבול בשעה שרוצה להשתמש עם הכלי ואם אינו טובל עובר על עשה אם הוא יכול לטבול באותה שעה, דאילת"ה ימתין עד שימות או יצוה את בניו אחריו לטבול כליו לאחר מותו, ואף גם הם ימתינו עד שישברו הכלים ולא יהיה כלל מה לטבול.

אגב הנני להעיר את כת"ר דבר חשוב בענין שדברנו מזמן, דמוכח נמי מהשאגת אריה סי' נ"ו שסובר דבשעה שמשמש בלא טבילה - או אפי' בלא שום השתמשות - עובר על איסור תורה, מזה שהוא תמה ומקשה על הרא"ש שכתב דלטעמיה דרב ביבי שאיסור טבילת כלים ביו"ט הוא משום שמא ישהה שפיר מותר להטביל כלים חדשים הנלקחים מנכרים ביו"ט, ועל זה הקשה השאגת אריה שגם בזה שייך שפיר החשש של שמא ישהה, ואי אמרין דלא אסור אלא מדרבנן ואינו עובר כלל אדאורייתא, לא פריך מידי, דהא רק אם נטמאו באב הטומאה הוא דאסור לטבול ולא בולד הטומאה שהוא רק מדרבנן, וא"כ מגליה דיש לחוש לתקלה גם בדרבנן, ומוכח דהאי גאון ז"ל סובר בפשיטות דבזה שהוא משהה שפיר עובר על איסור תורה.

טו. ספק חיוב טבילה בכלי שחיובו מדרבנן

לענין ספק חיוב טבילה בכלי שכל חיובו רק מדרבנן, נלענ"ד דמלבד שבספיקא דדינא לא מחמירים גם ביש לו מתירין, גם נלענ"ד פשוט דדוקא בכה"ג שאפשר ע"י עצה מן הצד כגון לפדות את המעשר או בספק ביצה שנולדה ביו"ט להמתין עד למחר, אבל אם הדין הוא אם חייב לטבול את הכלי או לא, רק אומרים לו "מהיות טוב אל תקרא רע", אבל אין זה שייך להכלל של דבר שיש

הכלים הרי נתברר שבאותו הזמן השתמש הגוי בשלו וכמו"ש הר"ן בר"פ השותפין, וכיון שכן אף אם יש ברירה יתכן שהישראל חייב לטבול כיון שלפני החלוקה היה הכלי בחזקת שניהם ורק עכשיו עבר כולו לישראל למפרע, ולכן חושבני שאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן ולטבול תמיד בלא ברכה.

* * *

לענין טבילת כלי שישראל ועכו"ם שותפין, תמה בהגהות בית מאיר ביו"ד סי' ק"כ, דאפי' אי לא מהני בכה"ג טבילה מ"מ מהיכ"ת היא מותר לישראל להשתמש בחלקו בלא טבילה, ועל זה נלענ"ד פשוט דכיון שאיסור השמוש בלא טבילה הוא רק מדרבנן היינו רק מחמת חיוב מצות טבילה שמוטל עליו. ולכן הואיל ולכלי זה לא מהני טבילה שפיר מותר להשתמש גם בלא טבילה, ויש הרבה דוגמאות לזה ואסתפק רק באחת, אונן ובעל קרי מותרין לאכול בלא ברכה ואע"ג שכל הנהגה מעוה"ז בלא ברכה כאילו מעל או גזל, וע"כ משום דאיסור אכילה בלא ברכה מסתעף רק מחיוב הברכה וכל שאי אפשר לברך שפיר מותר לאכול גם בלא ברכה וה"נ כאן, אך הקשה עוד קושיא אחרת וכתב שהוא העיקר דמטעם ברירה יתחייב הישראל לטבול בכל פעם שמשמש בכלי משום דלחומרא יש ברירה והוברר הדבר למפרע דלשעה זו היא שלו, ולכאורה נראה כדבריו מהא דמבואר דבשותפות ישראל ועכו"ם אמרין יש קנין לעכו"ם להפקיע למאן דסובר ברירה וה"נ לענין טבילה, אבל נראה דשאני טבילה דמבואר בגמ' ע"ז ע"ה ע"ב דבעינן דוקא כמעשה שהיה ועיי"ש בתוס' דבעינן שלא יהא כלל שם עכו"ם על הכלי ואפילו אי שכירות קנייא אין שום חיוב טבילה על כלים השכורים מעכו"ם ולכן לא מהני נמי טעמא דברירה לחייב בטבילה משא"כ לענין דין יש קנין שפיר מהני סברא דברירה, ומסופקני בעכו"ם שנתן לישראל כלי במתנה ע"מ להחזיר אי אמרין תנאי מילתא אחריתא או דעכ"פ לא דמי למעשה שהיה במדין כיון דאכתי אגידא ביה עכו"ם, ועיין במ"ש האחרונים לענין טבילת כלים חמוצים הנמכרים לעכו"ם בפסח [דאף התם דהוי כעין מכירה גמורה פסקו רבים דא"צ טבילה לאחר הפסח, ואף המחייבים להטביל פסקו רובם דלא יברך, והיינו דמכירה כזו לא מיקרי מכירה גמורה המפקיעה מבעלותם הקודמת, ומה עוד דאף אם התם בעי טבילה, יתכן דדוקא התם דהוי כעין מכירה גמורה, משא"כ במתנה ע"מ להחזיר]. וכע"ז מסתפקנא נמי לענין חיוב ד' וה' במתנה ע"מ להחזיר הואיל וסו"ס לא דמי לטביחה שאינה חוזרת כלל וצ"ע בכל זה.

*. ובמק"א כתב: באקראי ובשעת הדחק אפשר להקל הואיל והכלים אינם שלו ואין בידו לטבולם ולכן אפשר דבכגון דא לא אסרו חכמים את ההשתמשות.

ב. ע"ע מנח"ש ח"א סי' ל"ה אות ב'.

ביאור הגר"א סי' תרעא ס"ז

על הדלק"נ חנוכה בבית הכנסת כ', מדליקין. ראייה מהלל בלילי פסחים שנתקן על הכוס ואומרין בב"ה משום פרסומי ניסא כמ"ש בירושלמי בענין ברכה הסמוכה לחברתה והרי אשר גאלנו שניא שאם שמעה בב"ה יצא.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן צו

הנה מש"כ הרמ"א סוף סימן ר"א דיש אוסרים לחזור ולרחוץ אח"כ והוא מהמרדכי פ"ב דשבועות שהביא מראבי"ה איך ששמע שיש קורא תגר על בנות ישראל הטובלות אם נכנסו אחר הטבילה במרחץ ושכן כתב נמי הרשב"ט, ודאי דעת יחיד היא כדמסיק הראבי"ה שקרוב בעיניו דאפילו לכתחלה יכולה לרחוץ בתר טבילה לאלתר דהגזירה היתה רק לתרומה כמפורש במתני' סוף זבים ובשבת דף י"ג דענין הגזירה הוא כפרש"י בשבת שמים שאובין יטמאו אדם שטבל כבר לפסול תרומה ובעלה חולין הוא עיין שם, והוא מוכרח מהא דגזרו גם טהור שנפלו עליו ג' מים שאובין משום דאי לא הא לא קיימא הא, שהוא שייך רק לענין הגזירה שמים שאובין יטמאו אדם דיאמרו מ"ש הני מהני כדפרש"י התם, אבל אם היה זה גזירה על הטבילה לא היה שייך לגזור על טהור שנפלו עליו ג' לוגין מים דאינו מעניינין דטבילה כלל, אלא ודאי שלא נפסלה הטבילה אלא שהוא גזירה שיטמא מחדש משום שמים שאובין גזרו שיטמאו אדם הטובל, לכן גם נפילת ג' לוגין הוא מעניין זה ואם לא יטמאו בנפילה לא קיימא גזירת ביאת הטובל במים שאובין אחר שטבל. וטומאות אחרות הא לא שייך בשום אופן לאסור על בעלה דרק בדם נדה ולידה נאסרה על בעלה ולא בדברים אחרים, וגם מסתבר שאינו ענין טומאה כלל דלא מצד הטומאה שאיכא בנדה נאסרה לבעלה אלא דנדה נתחדש בה שני ענינים ענין איסור לבעלה וענין טומאה שמטמאת שנוגע זה לענין תרומה וקדשים.

ולא הוצרך כלל לפ"ז להא דאמר ר"נ בחולין דף ל"א דבעלה חולין הוא דרק שם דאיירי בנאנסה וטבלה שלא בכוננת טבילה שהוא חסרון בהטבילה לקדש ולתרומה והיה שייך למילף דגם לבעלה שצריכה טבילה יהיה זה חסרון בהטבילה ותשאר גם באיסורה לבעלה, הוצרך ר"נ לומר דבעלה חולין הוא ואין למילף חולין מקדשים שלכן חולין לא בעי כוונה ומוכיח התם ממתני' ומקראי עיין שם, אבל הכא שליכא שום חסרון בהטבילה רק שתיקנו טומאה למים שאובין בבא ראשו ורובו ביום שטבל ובנפלו עליו ג' לוגין מים לא שייך לאסור לבעלה אף בלא זה שהוא בדיון חולין. והטעם שלא גזרו שתיפסל הטבילה ולא היו צריכין לגזור לטמא בנפלו על טהור ג' לוגין, הוא פשוט דלא שייך למיפסל הטבילה אחרי שכבר הוכשר. ועיין בזבחים דף כ"ט שאר"א זה לטעם שאין לטעות לפרש כפשטות הקרא דאם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו שפוסל הקרבן באוכל מזבחו ליום השלישי דאחר שהוכשר יחזור ויפסל, שלכן גם רבנן בתקנתם לא שייך שיתקנו פסול אחר שהוכשר, ואף לר"ע דהביא שמצינו בזב וזבה שאף שהתחילו למנות ימי הטהרה סותרין בראיה כל מנינים והתוס' הוסיפו שקושייתו היא מהא שסותר אף אחר שטבל ביום השביעי ונטהר שלכן היה שייך לפסול הקרבן כשאכלו נותר ביום השלישי, הוא שייך רק בקרבן שגם האכילה היא ממצות הקרבן וכן השריפה דנותר הוא מדיני הקרבן וליכא בו עניני רשות כלל ולכן שייך לומר דאף כשלא נעשה כדין

בהנותר שאכלוהו ולא שרפוהו יפסול הקרבן ואף שכבר נכשר להיתר אכילה ולהיתר הקרבה שהם דברים מדיני הקרבן שייך ליפסול כשלא נעשו כדין אף גם מה שהוכשר תחלה כיון שלא נסתלק ממנו דיני הקרבן, ומוכיח מספירת הנקיים שג"כ כל הז' ימים ממש הוא בדיני זב וזבה לענין הספירה שגם זה שמקצת היום ככולו הוא מדיני ספירת הימים ולא נסתלק כל הדינים לספירה מהם עד משלם הז' ימים לגמרי, אבל לענין הטבילה כבר נשלם לגמרי דיני הטבילה שלכן גם לר"ע לא שייך לפסול אחר שנכשרה הטבילה. ובכל אופן סברא גדולה היא שלא לפסול אחר שהוכשר ואף אם נמצא גזה"כ בדיני דאורייתא הוא טעם גדול שרבנן לא רצו לתקן דבר כזה.

ומש"כ הראבי"ה הא דאמר בחולין דבעלה הוא חולין, הוא עוד טעם דאף אם נימא שתיקנו לפסול הטבילה כדברין לומר להרשב"ט עכ"פ הא תנן גזירה זו רק לפסול את התרומה ובעלה הא אמרינן בחולין דהוא חולין וא"כ אינו בכלל התקנה לפסול הטבילה לתרומה. ואף שהטעם שחששו לגזור שייך נמי לטבילת נדה לבעלה לא רצו לגזור איסור לבעלה מאיזה טעם, או משום שקשה לגזור זה על כל ישראל אלא על אוכלי תרומה שהן זריזין, או משום שמאחר שנאסרה לתרומה כבר תדע מזה שהטהרה הוא רק בטבילת המקוה, ולא יהיה תקלה גם באיסור הביאה דבעלה, ובזה"ז שליכא תרומה לידע עי"ז מכיון שלא תיקנו אז לאסור לבעלה אגן לא גזרינן שוב אף שאיכא הטעם לגזור, ובלא גזירה לא נאסר ממילא בשביל טעם. אבל הוא רק לרווחא דמילתא אף להרשב"ט שתיקנו שהוא פסול בטבילה נמי אין לפסול לבעלה דהוא חולין, דבעצם אין צריך לזה משום שסובר שאינו פסול בטבילה אלא גזרו טומאה מחדש שלא שייך כלל לאיסורה לבעלה. ומסיק שכן סובר גם מהר"מ והאמת שכן סברי כל הפוסקים שלא הוזכר זה בשום פוסק והוא רק דעת יחיד, וכן משמע מהגר"א /יו"ד סי' ר"א/ ס"ק קכ"ז דכתב אבל כבר חלקו עליו דמשמע דכל הפוסקים חלקו עליו, ומטעם שכתב דאף לתרומה אין זה חסרון בטבילה וכ"ש לבעלה דהוא חולין דאף אם היה זה חסרון בהטבילה אין למילף מתרומה לחולין.

והנה אף להמרדכי בשם הרשב"ט שאף לבעלה נפסלה הטבילה, הא לא שייך זה אלא דוקא ברחצה במים שאובין בביאה ראשה ורובה או בנפילה בו ביום אחר הטבילה כדפרש"י בשבת דף י"ג, וגם בלשון הראבי"ה על שמיעת התגר הוא על אלו שנכנסו במרחץ אחר הטבילה וכן מרשב"ט שסובר כן מהא דשבת דאיכא טעם הגזירה והביא מרש"י שהוא בו ביום של טבילה. ובהכרח הוא לא יותר מבו ביום של טבילה דאל"כ ליכא גבול ותהיה אסורה לרחוץ לעולם וע"ז ליכא מנהג כלל, ולומר שהזמן הוא עד שתשמש עם בעלה אין מקום כלל לזה. וגם בתרומה הא לרש"י ותוס' לא גזרו בטהור אלא בנפלו עליו ג' לוגין ולא בביאה במים שאובין, ומי הוא הטהור שלא הוצרך לטבילה הא ליכא איש אחד בעולם שלא נטמא מעולם, ואם נמצא איש כזה הוא אחד או שנים בעולם שהיה זה מילתא דלא שכיחא שלא היה צורך לגזור בו דאין לבא לתקלה מזה וכדאמרינן בעלמא שמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן, אלא ודאי דטהור הוא זה שטבל אתמול ומדקמיה, וא"כ גם לבעלה להרשב"ט הוא רק בהלכה למרחץ בו ביום של טבילה. ואף שלהרמב"ם ליכא חלוק בין הטובל לטהור שתרוייהו נפסלו לתרומה בין בביאה בין בנפילה כדאיתא בדבריו רפ"ט מאה"ט, אבל להרמב"ם שסובר כן ודאי שאין זה פסול בטבילה אלא גזירת טומאה חדשה בהביאה למים שאובין ונפילה עליו ג' לוגין מים שלא שייך כלל לאיסור נדה לבעלה, וכל טעם הרשב"ט הוא לרש"י ותוס', א"כ הוא רק ברחצה בו ביום של טבילה, וכדמשמע מלשון הראבי"ה שבמרדכי ומלשון הרמ"א משמע קצת שדוקא תיכף

אחר הטבילה, אך אולי בו ביום נמי שייך בלשון אח"כ.

ונמצא שאף לפי המנהג יכולה האשה לטבול ביום ב' ויום ג' אם הגיע זמן טבילתה ולא תרחץ באמבטי רק אותו יום ולמחר תוכל לרחוץ באמבטי וכן בזריקת מים עליה הנקרא שאור ובסווימינג פול ולא תאסר לבעלה שיבא בעש"ק מכיון שאינו בו ביום אף שעדיין לא שמשה עם בעלה, דהמנהג הוא רק לבו ביום. ואם נהגה אף על ימים הרבה כשלא בא בעלה הוא מנהג טעות ואינו כלום.

ואם היא אשה איסטניסית שלא תוכל לסבול שלא להתרחץ יום שלם שיהיה מטבילתה בתחלת הלילה עד גמר היום, יש להתיר לה מכיון שלדינא הוא רק דעת יחיד שאין לחוש לדעה זו, ורק שנהגו להחמיר אין להחמיר אלא כברוב הפעמים שליכא צורך גדול, אך איני רואה בזה בסתם נשים צורך כל כך כשלא תרחץ יום אחד ויכולה לקיים המנהג. ידידו, משה פיינשטיין

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יג עמוד ב

ואלו מגלחין במועד: הבא ממדינת הים, ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין, והמנודה שהתירו לו חכמים, וכן מי שנשאל לחכם והותר, והנזיר והמצורע מטומאתו לטהרתו.

שלחן ערוך סימן תקלא סעיף ד

ואלו מגלחין במועד; מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קודם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפילו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנודה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שצ סעיף ד

על כל המתים מגלח לאחר שלשים; על אביו ועל אמו, עד שיגערו בו חביריו.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ג סימן קנו

בשיעור גערה כתב הרמ"א ביו"ד סימן ש"ץ דנוהגים ג' חדשים, ונראה פשוט שאין כוונתו לומר זמן לגערה דהכל תלוי בכל יחיד ויחיד לפי גידול שערותיו והרגילו להסתפר אלא כוונתו לומר גדר לשער שיעור גערה אם החברים לא איכפת להו איך שהוא הולך בשער משום דהיה מקום לומר דהיתר הוא מהצער שיהיה בדול מחבריו דהרי איתא בתוס' מו"ק דף כ"ב ד"ה עד בשם הירושלמי ברם הכא עד שיגערו בו חבריו ויאמרו לו צא מעמנו, ואף שבירושלמי שלפנינו ליכא גירסא זו אבל הא להתוס' היה גירסא זו, שלכן היה מקום לומר דהוא דוקא משום שאין רוצים שיהיה

בחבורתם אבל אם לא איכפת להו ולא יתבדלו ממנו בשביל זה יהיה אסור אף שהשערות גדולים ביותר והשמיענו הרמ"א דהגעה הוא רק סימן לגודל השער ביותר שלא חייבוהו להאבל אף על אביו ואמו להצטער ביותר, ומחמת שלא לכל אינשי שוה הצער באורך השער נתנו השיעור בגערת חברים הרגילים עמו ויודעין איך דרכו להסתפר שמזה יבינו בכמה יותר מהרגלו הוא מצטער, שלכן אם ליכא מי שיגער שיערו דהצער ביותר לסתם אינשי הוא בג' חדשים. אבל א"כ ליכא דבר מוחלט לכל המדינות ואף לא לכל אינשי שבמקום אחד שיעור הג' חדשים דודאי לא כל המדינות שוות שאיכא חלוק בין חמות לקרות ואיכא חלוק בין מדינות לענין הקפדת יופי וגם במקום אחד איכא הרבה אינשי. ולכן מסתבר ששני פעמים כפי הרגילות הוא שיעור הצער לכל מדינה כהרגלה ולכל יחיד כהרגלו, וכיון דבדרך כלל מסתפרים בכל חדש או לששה שבועות משערין שיעור גערה כב' פעמים מה שרגילים להסתפר דהיינו ב' או ג' חדשים, ואצל הרמ"א ב' פעמים הזמן המצוי ביותר הוא ג' חדשים. ואם אצל יחיד הגיע זמן גערה קודם ג' חדשים דנוהג להסתפר בכל חדש לכל הפחות יכול להסתפר אפילו קודם ג' חדשים דבשביל זה תלו זה בחבריו שיודעין הרגלו. אבל תוך שלשים לא מהני גערה דלא גרע מסתם אבל ולא ניתן שיעור גערה לקולא אלא לחומרא. ונכון להמתין שיעור גערה להסתפר ולגלח כל י"ב חדש על אביו ואמו אם לא לצורך שבכה"ג מסתפר כדרכו אחר שהמתין שיעור גערה משהתחיל אבילותו וכדאיתא כן בחדושי רעק"א סימן ש"צ סעי' ד' ובפ"ת סק"ד שכן הוא מדינא ולכן כשאיכא צורך ודאי אין להחמיר, אבל בלא צורך מן הראוי להחמיר דכל השנה לא יסתפר בלא גערה או שיעור הגערה דכל השנה הא יש לו להצטער במה שחייבוהו, וצ"ע בטעם ההיתר לדינא לאחר הגערה ראשונה. משה פיינשטיין.

תלמוד בבלי מסכת הוריות דף יג עמוד א

מתני'. האיש קודם לאשה - להחיות ולהשב אבדה, והאשה קודמת לאיש - לכסות ולהוציא מבית השבי. בזמן ששניהם עומדים בקלקלה - האיש קודם לאשה. מתני'. כהן קודם ללווי, לוי לישראל, ישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר. אימתי? בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן עד

ואף ענין קדימה ליכא אלא במה שתנן במתני' דסוף הוריות (י"ג ע"א), ואף באלו קשה לעשות מעשה בלא עיון גדול.

סימן רנא למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחבירו

סעיף ט היו לפניו עניים הרבה, ואין בכיס לפרנס או לכסות או לפדות את כולם, (א) מקדים הכהן ללוי, והלוי לישראל, והישראל לחלל, והחלל לשתוקי, והשתוקי לאסופי, והאסופי לממזר, והממזר לנתין, והנתין לגר, והגר לעבד משוחרר. במה דברים אמורים, בזמן שהם שוים בחכמה, אבל אם היה ממזר ת"ח וכ"ג עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם (ואפילו חכם לכסות, ועם כהרץ לכהיות. ואשת חצר, כחצר). וכל הגדול בחכמה קודם לחבירו. ואם היה אחד בהם רבו, או אביו, אע"פ שיש שם גדול מהם בחכמה, רבו, או אביו שהוא תלמיד חכם, קודם לזה שהוא גדול ממנו.

נשמת אברהם

דברי המשנה כך נפסק להלכה בשו"ע כאן ובחזו"א³.

בגמרא נדרים⁴ מובא: תנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו, לכל דבר שבקדושה. ומשמע שם דלרש"י דווקא דברים שבקדושה ולהר"ן אפילו לכל דבר, וכן כותב שם הרא"ש: בכל דבר שיראה גדול ומקודש וכו' להיות ראש המדברים בכל קבוץ עם לדבר ולדרוש תחלה וכו' וכשיושב בסעודה יביאו לו מנה תחלה, עכ"ל. ועיין גם בגיטין⁵ וברש"י ותוס' שם.

לגבי קדימת כהן ללוי או לוי לישראל, ראיתי במג"א⁶ וז"ל: וצ"ע למה אין נזהרין עכשיו להקדים הכהן לכל הנך מיילי ויש ליזהר בזה מאחר שמדאורייתא הם, ואפשר דאין אנו בקיאים ביחוסי הכהונה וכמ"ש סוסי תנו, עכ"ל⁷. וכן כותב היעב"ץ⁸ וז"ל: צ"ע אם גם נקבות של

(א) מקדים. שני חולים שבאו בבת אחת לרופא ושניהם שווים בחומרת מחלתם ומצבם, לכאורה על הרופא לטפל בהם לפי סדר העדיפויות המובא במשנה בסוף הוריות¹. ואין הדבר נוגע דוקא לרופא ולחולים אלא גם לבעל חנות או לרב שבאים לפניו לשאול². אך דומני שאין נוהגים כן, אלא שבדרך כלל הולכים לפי התור וכל הקודם זוכה, וצ"ע על מנהג העולם. ולכאורה מסתבר שאין הבדל בין אם שניהם באו בבת אחת אצל הרופא ובין אם באו בזה אחר זה, אך הרופא הגיע אחרי כן ועוד לא התחיל לטפל באף אחד מהם. ונראה לכאורה דכל זמן שלא התחיל לטפל באחד מהם נחשב כאילו באו ביחד ויכול הרופא (וה"ה החנוני או הרב) להזדקק למי שהוא רוצה, וממילא יצטרך לטפל בהם לפי הסדר שבמשנה. וכפי

ציונים והערות

(1) יג ע"א. (2) עיין בתפארת ישראל הוריות פ"ג ס"ק עג וכן בדבריו של הגרש"ז אויערבאך זצ"ל להלן סי' רנב ס"ק ב1 (עמ' רצד). (3) ליקוטים על ב"מ סב ע"א. (4) סב ע"א. (5) נט ע"ב. (6) סי' רא ס"ק ד הובא גם במ"ב שם ס"ק יג. (7) ועיין בנשמת אברהם כרך א או"ח סי' קכח סוס"ק יא2 (עמ' קכד) וסי' תנו ס"ק א מחלוקת הפוסקים בענין יחוסו של כהן בזה"ז. (8) מגדל עוז, אבן בוהן, פנה א ס"ק פט.

נשמת אברהם

ושמחתי כשראיתי באג"מ¹⁴ שכותב:
ואף ענין קדימה ליכא אלא במה שתנין
במתני' דסוף הוריות ואף באלו קשה
לעשות מעשה בלא עיון גדול, עכ"ל.

וכן כותב הגרש"ז אויערבאך זצ"ל¹⁵:
ועיין בסוף מס' הוריות במשנה ובגמ' סדר
של עדיפות בענין הצלה משבי וכן לענין
צדקה וכדומה, אך חושבני שבזמננו קשה
מאד להתנהג לפי זה, עכ"ל.

שאלו את הגרי"ש אלישיב שליט"א¹⁶:
אם אפשר לפשוט שבכל הספקות הללו
התלמיד חכם או הקרוב קודם שכך נראה
לכאורה מהמגדל עוז ליעב"ץ זצ"ל באוצר
הטוב אות צא וז"ל: יש זכות קדימה לכל
אלו על חרש שוטה וקטן ואפילו היו אלו
השלשה ישראלים מיוחסים כל העשרה
יוחסים גדולים פקחים עם נקיבותיהם
קודמין (כלומר נער קטן מגיל שלש עשרה
אף שהוא כהן ואדם מבוגר ממזר, הממזר
הגדול קודם לקטן הכהן). בחור קודם
לזקן זקן קודם לחולה, חולה קודם
למסוכן. אימתי שכולם שוים בתורה אבל
אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם
הארץ, תלמיד חכם קודם. הרי שתלמיד
חכם קודם ואף שהוא מסוכן לעם הארץ
בריא. והשיב הגרי"ש אלישיב שליט"א:
מסופקני אם המגדל עוז בסעיף צ"ד סובב
והולך על כל מה שכתב לעיל. תדע שהרי
מנה לעיל דלמסוכן דין קדימה לגבי

שלשת יוחסין אלו (כהן, לוי, ישראל) יש
להן מעלה זה על זה בענין זה, לפי
שקדושת כהנת ג"כ מרובה שאוכלת
בתרומה ובמורם מן הקדשים וי"ל מתנות
כהונה (ואם זינתה בזיקת בעל בשריפה),
ובת לוי אוכלת במעשר ובניהם פטורים מן
הבכורה, מ"מ מסופקני אם זה כדאי לחוב
לאחרות, וקצת הוכחה מדשתקו מזה
הפוסקים לגמרי ולא הזכירו דין קדימתן
לענין פדיון שבויות, וכן לענין צדקה לא
שמענו מימינו מי שמקדימה, עם היות
האמת שמעלות הכהונה והלויה ירדו
בדורות הללו שאפילו לזכרים אין נותנין
דין קדימה בדברים אלו (אם לא באיש
מפורסם), וזה מפני שאינם אלא כהני
חזקה, מ"מ הדבר שקול אצלי, עכ"ל.

לענין ת"ח קודם לע"ה, אולי גם אפשר
להסביר את מנהג העולם לפי הגמ' בב"ב⁹
ובתוס' שם¹⁰ שאין אנו יודעים לשקול בין
התורה והמצוות של יהודי אחד כנגד
השני. וכבר כתבו הפוסקים¹¹ דאין לנו דין
ת"ח בזמן הזה. אך באדם שמפורסם כת"ח
או צדיק, ודאי צריכים להקדימו לכל דבר
וכפי שרומז היעב"ץ הנ"ל.

וכן לענין קדימת איש לאשה, עיין
במעשה דאבא חלקיה¹² וכן במעשה דמר
עוקבא¹³, ששוב אין אנו תמיד יודעים למי
זכויות גדולות יותר, ולכן אין המנהג היום
להקדים איש לאשה בכל דבר.

ציונים והערות

(9) י ע"ב. (10) ד"ה עליונים. (11) עיין ברמ"א סי' רמג סע' ב וסע' ז פ"ת סי' רמג ס"ק ב. יד אברהם שם. מ"ב
סי' תקמז ס"ק יב. (12) תענית כג ע"א. (13) כתובות סז ע"ב. (14) חו"מ ח"ב סי' עד אות א. (15) מנחת
שלמה תנינא סי' פו אות א וכן בח"ב סי' פכ אות ב. (16) קובץ תשובות ח"ג סי' קנט.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק ב סימן עה אות ז

רפואה לזקן מופלג, ואם יש להתחשב בזה לענין קדימה

ובדבר זקן מופלג שנחלה ודאי מחוייבין לרפאותו במה שאפשר כמו לאיש צעיר ואף אם אין החולה הזקן רוצה באמרו שמאס בחייו ואסור אף להעלות על הדעת דברים כאלו אף שהאומר זה הוא רופא גדול, ואף לענין קדימה להרופא למי ילך מסתבר שאין להתחשב בזה.

שו"ת מנחת שלמה תניינא (ב - ג) סימן פו

א. דין קדימה בריפוי ובמכשיר הנשמה

כתב הפמ"ג בריש סי' שכ"ח במש"ז סק"א אם יש אחד שודאי מסוכן עפ"י הרופאים וכדומה, וזה ספק, ורפואה אחת אין מספקת לשניהם, הודאי דוחה הספק עכ"ל, ולכן צריכים בעיקר להתחשב עם גודל הסכנה ועם הסיכויים להצלה, - התחשבות בגיל לא באה כלל בחשבון - ועיין בסוף מס' הוריות במשנה ובגמ' סדר של עדיפות בענין הצלה משבי וכן לענין צדקה וכדומה, אך חושבני שבזמננו קשה מאד להתנהג לפי זה. אולם להעביר מכשיר הנשמה מחולה לאחר שהוא במצב יותר קשה או שיש לשני יותר סיכויים להצלה מסופקני מאד, כי יתכן דחשיב כאילו הראשון כבר זכה במכשיר והחולה עצמו ודאי פטור מליתן מכשיר שלו לאחר אף אם השני יותר מסוכן, וכן אם כבר התחיל הרופא להתעסק עם חולה מסוכן מסתבר דכמו שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, כך הוא פטור - ואולי אסור - מלהניח את הראשון ולהתעסק עם השני כששניהם בסכנה אף אם יש יותר סיכוי להציל את השני. אגיד לו נאמנה שאין אני קובע מסמרים בכל מה שכתבתי כי השאלות הן חמורות מאד, ואינני יודע ראיות ברורות.

אוצר המזב

ביעשה שהיה צפוגש צנעיה שמוסרין נקבה להגיל הזכר [ולא נזרחה אלא לאשת איש יע"ש] עוד כתבתי שם דאפשר לומר לענין למסור בידים אשה ואיש שוין ומעשה שהי' מאן לימא לן דשפיר עבד [אע"פ שכתוב בתורה נמי גבי בנות לוט כה"ג החס עדיין לא ניתנה תורה] אלא לפדות בלבד מיד הנכרים מן הקלקלה ומן המיתה הוא שקודם הזכר : [פח] וכן כהן קודם ללוי לוי : לישראל : [פט] ז"ע אם גם נקבות של שלשה יוחסין אלו יש להן מעלה זע"ז צענין זה לפי שקדושת כהנת ג"כ מרובה שאוכלת בתרומה ובמזרס מן הקדשים וי"ל מתנות כהונה [ואם זינתה בזיקת בעל צשריפה] וצת לוי אוכלת צמעשר וצניהם פטורין מן הצכורה מ"ז מסופקי' אם זה כדאי לחוב לאחרות וקצת הוכחה מדשתקו מנה הפוסקים לגמרי ולא הזכירו דין קדימתן לענין פדיון שביות וכן לענין נדקה לא שמענו מימינו מי שמקדימה עם היות האמת שמעלות הכהונה והלויה ירדו בדורות הללו שאפילו לזכרים איננותגין דין קדימה בדברים אלו [אם לא באיש מפורסם] וזה מפני שאינם אלא כהני חזקה : מ"מ הדבר שקול אצלי : [נ] ישראל : לחלל : חלל לשחוקי [ומי שחזיו בן חורין נראה שקודם לשחוקי] שחוקי לאסופי אסופי לממזר ממזר לנתין נתין לגר גר לעבד משחרר ונקבותיהן של שבעה יוחסין אלו : נראה פשוט שיש להן קדימה זע"ז : [נא] ונ"ל שיש עוד דין קדימה לכל אלו על **היש וקטן** : והם קודמין לשוטה ואפי' היו אלו השלשה ישראלים מיוחסים בל העשרה יוחסין גדולים פקחים עם נקבותיהן קודמין ואז"ל צחש"ו שלחם : [נב] עוד יש מין קדימה אחרת צעשרה יוחסין בכל א' בפ"ע לבחור על זקן סתם ולוקן צריא על חולה ולחולה על סרים ולסרים על המסוכן ולמסוכן על הערופה אצל בן מחוסר אבר לשלם נראה שאין חילוק צענין זה אם לא צראש הגיה והיינו בכלל סרים א"נ הגדס אפי' ביד אחת איזה שהיא שמה אין קדושתו מרובה בשלם מפני שאינו יכול להביא תפלין אצל הקטע יכול לקיים כל המצוות והאי ארצעה דהיינו חולי סריסות ערפה חסר יד שייכי נמי צחש"ו : [נג] עוד יש להקדים בכל אלה המינין זכר תמים לאנדרוגינו' אנדרוגי' לנקב' ונקבה לטומטו' והוא קודם לסרים : [נד] אימתי צשכולן שוין בתורה ובמע"ט אצל אם היה ממזר ת"ח [ר"ל הגון וירא שמים שאל"כ טוב ממנו הנפל] וכ"ג ע"ה ת"ח קודם וכל הגדול צחכמה קודם את חצרו : [נה] ואשה לגבי זכר צענין זה ודאי לא חשיבא דאינה מצווה על ת"ת מיהו אם היתה אחת לטועה ומשכלת ואשת חיל ואחרות הדיוטות ודאי אשה יראת ה' היא תתהלל וקודמת לבל תתחלל אם יש צידינו לפדות ולהגיל רק אחת מהנה איזה שגרה [אע"ג דלמסור בידים אין חילוק וכולן שוות לטובה גדלעיל] [נו] ואם היה אחד מהם רבו או אציו אע"פ שיש שם גדול מהם צחכמה רבו או אציו שהוא ת"ח קודם לזה שהו' גדול מהם צחכמה [נז] אצל בן אצל אב אין לו מעלה על ת"ח אם אינו גדול כמותו אצל הוא קודם לאת ולצנצנן צשויןבך נ"ל שכל הקודם צחלה קודם להללה וכל הקרוב קרוב קודם צשניין שוין הכל כמו לענין נדקה ופדיון שצוי' [כמו שיתבאר צס"ד] [נח] וכל זה צמסורין ציד נכרים על עסקי נפשות או ג"ע צודאי אצל להוויא מצית השציה סתם אשה קודמת לאיש ואמו קודמת לאציו ולרבו [נט] הוא קודם לכולן צין להללת נפשות צין נהויא מהשציה [ק] [מיהו נ"ל דלהגיל מן המיתה יכול למחול על דמו צשציל אציו אפילו

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן לד סעיף ד

ברכת ארוסין צריכים עשרה לכתחלה.

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן סב סעיף ד

אין מברכין ברכת חתנים אלא בעשרה גדולים ובני חורין, וחתן מן המנין.

בית שמואל שם ס"ק ד

אלא בעשרה. ובמקום דליכא עשרה אין לעשות נישואים כ"כ הרשב"א ובפסקי מהרא"י חולק ע"ז והב"י הסכים לדברי הרשב"א ובד"מ כתב אין דבריו נראים אלא אין הברכות מעכבין מיהו לכתחילה יש ליזהר ולהדר אחר עשרה, ואם א"א בעשרה אלא בטורח גדול הוא כדיעבד כמ"ש בת"ה טורח גדול הוא כדיעבד וברכת ארוסין לכ"ע א"צ עשרה אלא לכתחלה כמ"ש ס"ס ל"ד:

פתחי תשובה שם ס"ק ז

אלא בעשרה. עבה"ט מ"ש ובדיעבד אינו מעכב כו' ר"ל דבדיעבד שאין שם עשרה לא בשביל זה יתעכב הנישואין אלא תנשא בלא ברכות דברכות אין מעכבות. עב"ש סק"ד עיין בתשובת נוב"ב סי' נ"ו על דבר המסדר קדושין שבירך ברכת ארוסין וברכת נשואין בלא עשרה וכתב כי בודאי הדיוט כזה עון פלילי הוא שיהא לו עסק בטיב קדושין אבל על כל זה הקדושין והחופה גמרו קניינם ואפי' לדעת הרשב"א דהברכות מעכבות ובמקום שאין עשרה אין לעשות נישואין מ"מ כאן שכבר בירך אלא שלא היו שם עשרה זה אינו מעכב דיעבד בכל דבר הצריך עשרה והביא ראיות לזה (עי' בס' יד המלך פ"י מה"א דין ה' מ"ש עליו בזה) וסיים דמ"מ אין הפסד כאשר יזדמן שם נישואין יעמדו גם הזוג הזה סמוך לחופה ויכונונו לצאת בברכה שיברכו להחתן והכלה האחרים (וגם המברך יכוון להוציאה) ע"ש:

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - אבן העזר סימן נו

ועל דבר המסדר קידושין ובירך ברכת ארוסין וברכת נישואין בלי עשרה בודאי הדיוט כזה עון פלילי הוא שיהא לו עסק בטיב קידושין. אבל עם כל זה הקידושין והחופה גמרו קניינם. לא מבעיא לדעת רוב הפוסקים שאין הברכות מעכבות ואף לכתחילה רשאי לעשות נישואין אם אי אפשר למצוא עשרה ורשאי לישא בלא ברכה ואין הברכות מעכבות הביאה וכשיזדמנו לו עשרה יברך פשיטא שאין כאן שום מיחוש אלא אפילו לדעת הרשב"א שהביא הב"ש בס' ס"ב סק"ד שבמקום שאין עשרה אין לעשות נישואין מ"מ נראה לפענ"ד אף שלהרשב"א הברכות מעכבות מ"מ כאן שכבר בירך אלא שלא היה שם עשרה זה אינו מעכב ובדיעבד עלתה הברכה אף בלי עשרה. וראיה לדבר ששם במשנה במסכת מגילה פרק הקורא עומד אין פורסין על שמע וכו' ואין קורין בתורה וכו' וברכת חתנים וכו'

פחות מעשרה ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהם. והנה אם היה כל זה עיכוב אפילו בדיעבד א"כ איך התירו בירושלמי לכתחילה אם התחילו בעשרה ויצאו מקצתן שגומר ואיך יגמור זה לבטלה בשלמא אם בדיעבד עלתה לו אלא שלכתחילה הצריכו עשרה מפני כבוד קדושת השם יש לומר שבזה שהתחיל בעשרה התחיל בהיתר.

ודע שהכסף משנה בפרק א' מהל' תפלה כתב שם הל' ו' וז"ל: ומספקא לי מלתא אם הני מילי לדידהו שהעולים לקרות לא היו מברכין אלא הראשון והאחרון וכו' אבל לדידן דכל אחד מברך תחלה וסוף אם נימא דדוקא אותו הקורא כיון שברך תחלה ישלים וכו' ולא יעלה עוד אחר או נימא כל שלא עלו כל העולים לא נגמרה המצוה וכיון שהתחיל הראשון צריכין כולם לעלות ולזה דעתי נוטה. הרי שהאחרים עולים ומברכים בלי עשרה ואם היה זה מיחשב ברכה לבטלה אפילו בדיעבד לא היה מותר לכתחילה לכל הני בשביל הראשון שכבר התחיל. ועוד ראייה ששם במגילה דף כ"ג ע"ב מקשה הגמ' ואדם מי קדיש וכתבו התוס' בד"ה ואדם וכו' וקשה דאמאי לא אמר דמיירי בעבד כנעני שיכול אדם להקדישו וכו' וי"ל דאם איתא דמיירי בעבד כנעני סגי בשלשה וכו' כדאיתא בירושלמי גזירה שמא ישמעו ויברחו וכו'. ואם איתא דמן התורה אפילו דיעבד מעכב עשרה א"כ בפחות מעשרה לא עלתה לו פדיון א"כ איך מפני גזירה שמא יברחו התירו בשלשה והרי אח"כ נמצא זה המשתמש בו נהנה מהקדש ואף שאין מועלין בקרקעות ועבדים מ"מ איסורא איכא, ועוד דאפילו איסור דאורייתא ומעילה ממש איכא בהנאת שערן לאחר שיגזזנו מראשו ועיין במס' סנהדרין דף ט"ו ע"א, אלא ודאי שכל זה רק למצוה לשומו בעשרה אבל לא לעכב. וכיון דכולהו בחדא מחתא מחתינהו במשנה א"כ כולהו רק למצוה ולא לעכב וא"כ גם ברכת חתנים בעשרה היינו למצוה ובדיעבד עלתה הברכה בפחות מעשרה. העולה מזה דאפילו לברך מחדש אין חיוב ולפי שראיות הנ"ל אינן ברורות כל כך אין הפסד שכאשר יזדמן שם נישואין יעמדו גם הזוג הזה סמוך לחופה ויכוונו לצאת בברכה שיברכו להחתן וכלה האחרים.